

О смештању архивске грађе Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији (Хашког трибунала)*

АПСТРАКТУМ: Рад приказује ставове, мишљења, дебате и разговоре о смештању архивске грађе Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Хашки трибунал, Југославија, архивска грађа, Хаг, Београд, Сарајево.

Како се рад Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији са седиштем у Хагу (Хашког трибунала) ближи крају, све актуелније постаје питање где ће бити смештена архивска грађа која је настајала током рада тог суда. У претходних десетак година то питање је више пута отворано, али до сада није затворено. Највероватније решење је да ће град Хаг изградити зграду за смештање грађе Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији у којој ће бити архивска институција Уједињених нација, али треба у стручном смислу бити приправан и за нове дебате да би се предупредили исходи који не би били у складу са стручним критеријумима.

Према стручним принципима архивистике, о грађи Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији требало би да се старају Уједињене нације, као оснивач, у месту где је основан тај суд (Њујорк), у месту где је стварана грађа (Хаг) или на неком другом месту уколико Савет безбедности донесе такву одлуку. Када је реч о опцији да грађа буде чувана на другом месту, у стручном смислу најпогоднија локација би морао бити Београд, главни град Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, за чији крај постојања се везује настанак грађе Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији. С тим у вези би такође морало бити важно што се у Београду налази Архив Југославије где се чува грађа југословенске државе (1918–2006).

Труди Хускамп Питерсон, која је била вршилац дужности директора Националног архива Сједињених Америчких Држава (1993–1995), пише да је

---

* Рад је настао у оквиру пројекта „Срби и Србија у југословенском и међународном контексту: унутрашњи развитак и положај у европској/светској заједници“ (47027) који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

архивска грађа Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији, вишеслојно и дубоко „испреплетана, руку под руку“ и самим тим је нераздвојива.¹ Портпарол Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији Нерма Јелачић је почетком 2011. изјавила да дотадашња архивска грађа овог суда износи око 20 милиона страница текста, односно у дигиталној форми 1000 милијарди гигабајта: „Када бисмо све странице наслагали једну на другу, висина би била и до десет километара. То је огроман материјал и питање је како то све складиштити“.²

Чак су и седиште Уједињених нација у Њујорку и центри УН у европским градовима (Париз, Женева, Бон, Беч, Рим, Торино) саопштили да немају капацитете за чување и складиштење архивске грађе Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији, о чему је генерални секретар УН Бан Ки Мун 21. маја 2009. обавестио Савет безбедности. Наиме, Међународни кривични трибунал за ратне злочине у бившој Југославији и Међународни кривични трибунал за ратне злочине у Руанди су препоручили да би архиви у којима би била чувана грађа та два трибунала, дакле два архива, морали имати на располагању зграде од по 700 квадратних метара: 400 за депо, 150–200 квадратних метара за канцеларије, а преостали простор за читаонице. Када је реч о архивској грађи Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији, Бан Ки Мун је обавестио Савет безбедности и да град Хаг с подршком холандске владе има намеру и вољу да обезбеди средства за компетентно смештање архивске грађе.³ Чини се, међутим, да би 400 квадратних метара за депо било недовољно за архивску грађу која је 2011. износила до 10 километара дужине и да би процену простора требало поново сачинити.

Ипак, нису само технички услови одређивали намере да се покажу претензије према архивској грађи Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији. На првом месту бошњачки политички врх, а потом и бошњачко-хрватске градске власти у Сарајеву, имали су намеру да кроз тему која се тичала архивске грађе овог трибунала још једном одиграју улогу жртве.

Град Сарајево (односно бошњачко-хрватска власт у престоници Босне и Херцеговине) не одустаје од тога да архивска грађа Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији у крајњој инстанци буде смештена у Сарајеву, иако томе не иде у прилог мишљење архивистичких експерата. Двосмислене или чак вишесмислене препоруке Саветодавног ко-

¹ Trudy Huskamp Peterson, *Temporary Courts, Permanent Records*, (Occasional Paper), 2008, 24.

² Сви траже Хашку архиву, али Хаг је не да, *Радио-телевизија Војводине*, 17. јануар 2011.

³ Report of the Secretary-General on the administrative and budgetary aspects of the options for possible locations for the archives of the International Tribunal for the Former Yugoslavia and the International Criminal Tribunal for Rwanda and the seat of the residual mechanism(s) for the Tribunal, United Nations Security Council, 21 May 2009, S/2009/258.

митета за питање смештања ове грађе Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији и генералног секретара УН нација обликоване су тако да не искључују могућност да, на концу, једна од земаља бивше Југославије буде задужена за смештање ове грађе. Градским властима Сарајева не иде у прилог то што не могу да добију подршку Председништва Босне и Херцеговине јер је српски члан председништва 2008. већ ставио вето на покушај Босне и Херцеговине да затражи смештање архивске грађе Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији у Сарајеву. С друге стране, Република Србија је 2008. и 2009. обавестила Савет безбедности УН како је спремна на то да архивска грађа Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији буде чувана у Архиву Југославије у Београду уколико буде донета одлука о смештању те грађе у центар на постјугословенском простору.

*

У научно-стручним расправама Бошњака углавном су доминирала мишљења да архивску грађу Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији треба сместити у Сарајеву. Истраживачко-документациони центар у Сарајеву је 2007. организовао расправу о том питању на којој је закључено да би главни град Босне и Херцеговине био најпогодније место за чување ове архивске грађе јер „највећи дио процеса који се одвијају у Хагу односе се на тешке ратне злочине, етничко чишћење и геноцид почињен током рата у БиХ“. Директор Истраживачко-документационог центра Мирсад Токача је подвукао да се „не би смјело допустити да се архивска грађа из Хага, након престанка рада кривичног трибунала за бившу Југославију, нађе у некој другој земљи“. С тим у вези учесници су поручили да Босна и Херцеговина треба да упути званичну иницијативу да се архивска грађа Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији смести у Сарајеву.⁴

У стручној јавности Бошњака било је и нешто другачијих мишљења. Азем Кожар, професор Филозофског факултета у Тузли, сматрао је да би „Архив Међународног суда правде у Хагу“ требало да буде специјални архив Уједињених нација: „Сједиште Архива треба да буде у Хагу, тј. тамо гдје је грађа суда и настајала, а локација да буде екстериторијална. Свако измјештање Архива може донијети са собом бројне потешкоће и неспоразуме. Једина алтернатива томе је смјештај Архива у Сарајеву... И у том случају би локација Архива требала бити екстериторијална и под окриљем УН-а. Међутим, и поред бројних предности које би се тиме могле постићи, политичка неслагања би могла допринијети профанисању свега тога у апсолутну супротност: да Архив Суда

⁴ BiH zahteva da se arhiva haškog suda vrati u Sarajevo, *Deutsche Welle*, 18. septembar 2007.

умјесто аргумената помирења постане фактором раздора“.⁵

Главни тужилац Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији Серж Брамерц је у марту 2008. посетио Босну и Херцеговину. Његов боравак је био прилика да се суоче супротни ставови о томе где би требало да се смести архивска грађа Хашког трибунала. Приликом састанка Сержа Брамерца с Председништвом Босне и Херцеговине 6. марта 2008. бошњачки члан председништва Харис Силајдић је предложио да се архивска грађа Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији, по завршетку рада суда, смести у Сарајево. Подржао га је хрватски члан председништва Жељко Комшић. Српски члан председништва Жељко Радмановић је затражио додатно време да то размотри, а потом се 8. марта 2008. позвао на витални национални интерес српског народа у Босни и Херцеговини и ставио је вето на Силајдићев предлог. Интереси Срба би тиме били повређени јер би се „створиле нове тензије“; Босни и Херцеговини недостаје задовољавајући простор за чување грађе Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији; Босна и Херцеговина у стручном смислу то не може да обави јер је у тој земљи нестао оригинални примерак Дејтонског мировног споразума; није враћена ни архивска грађа која је током рата у Босни и Херцеговини (1992–1995) дата на чување Хрватској, навео је Радмановић.⁶

Радмановићево и Кожарово мишљење подвукли су реалност постјугословенских подела: да би смештање архивске грађе Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији у Сарајево „створило нове тензије“ односно постало „фактор раздора“. Познаваоцима постјугословенских прилика ове чињенице су јасне уколико постоје добре намере. Исте чињенице су јасне, наравно, и ако постоје лоше намере путем којих би се архивска грађа Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији искористила да се засеје још једно семе поделе.

Српска страна се није, дакле, држала пасивно – и када је реч о Републици Српској, и када је реч о Републици Србији. Директор Архива Југославије Миладин Милошевић је 2007. изнео став холандском професору архивистике Ерику Кетелару, задуженом за испитивање места где би могла бити чувана архивска грађа Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији, да би та грађа могла да буде смештена у Архив Југославије у Београду уколико надлежне инстанце Уједињених нација донесу одлуку да то не буде у Хагу.⁷

⁵ Azem Kožar, „Arhivistički aspekti osnivanja Arhiva Međunarodnog suda pravde u Haagu“, *Atlanti*, 21, Trieste 2011, 195.

⁶ Bosnia - Brammert Visits Bosnia; Radmanovic Invokes VNI On ICTY Archives, 14 March 2008. – (Wikileaks document).

⁷ Разговор аутора са Миладином Милошевићем, в. д. директором Архива Југославије, 28. јул 2015.

Даље, у Истраживачком центру „Томас Дод“ на Универзитету Конектикат у САД одржан је 3. и 4. марта 2008. симпозијум „Архиви и документација о људским правима: преиначење идеја у праксу“ (Human Rights Archives and Documentation: Transforming Ideas into Practice). Једна од тема била је и архивска грађа Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији. Мирослав Перишић, директор Архива Србије, сматрао је да Република Србија треба да има представника на том скупу како бисмо видели постоји ли простор да архивска грађа Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији буде смештена у Београду односно како бисмо из прве руке чули мишљење о том комплексном питању. Будући да сам се тада бавио међународном сарадњом Архива Србије, отпутовао сам у Сторс, седиште Универзитета у Конектикату, како бих о важној теми разговарао са судијом Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији Патришом Мекгован Волд и некадашњим вршиоцем дужности директора Националног архива САД Труди Хускамп Питерсон. По повратку у Београд говорио сам о тим сусретима за *Недељни телеграф* (19. март 2008).

Мишљење српске архивистике и историографије било је да архивску грађу Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији треба сместити у Београду под старатељством Архива Југославије, уколико не постоји боље решење. То сам подвукао у Сторсу. Међутим, Волд и Питерсон су оценике да не постоји могућност смештања архивске грађе Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији у Београду, па ни у Сарајеву. Њихово мишљење је било да би ову архивску грађу требало чувати или у Њујорку где се налази седиште Уједињених нација или у Хагу где је седиште тог суда који су основале УН. Изнео сам им своје мишљење да Њујорк не би био добро решење јер би се тиме, због даљине и финансијских издатака за пут и смештај, отежао долазак научницима и стручњацима с простора некадашње Југославије. И Волд и Питерсон су ипак биле склоније томе да архивска грађа остане смештена у специјалном архиву у Хагу. Питерсон је подвукла да би заинтересоване државе настале на простору бивше Југославије могле добити све копије докумената с тим што би се тако суочили са огромним финансијским издацима за копирање као непремостивом препреком.⁸

Са Труди Хускамп Питерсон сам о архивској грађи Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији разговарао још једном 22. јула 2008. у Куала Лумпуру, у Малезији, на 16. конгресу Међународног архивског савета (The 16th International Council on Archives Congress). Тај разговор, међутим, остао је под сенком хапшења бившег председника Републике Српске Радована Карацића (21. јул 2008) јер Питерсон није могла да сакрије усхићење. Тако се разговор о архивској грађи Међународног кривичног трибу-

⁸ „Borba za haška dokumenta“, *Nedeljni telegraf*, 19. mart 2008.

нала за ратне злочине у бившој Југославији претворио у дебату о Караџићевој политичкој и ратној улози.⁹

Фонд за хуманитарно право је 21. марта 2008. у Београду организовао састанак о архивској грађи Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији. Дакле, то је била трећа иницијатива или дебата у истом месецу, поред Сторса и Сарајева. Сви учесници скупа у Београду су се сложили како је најважније да архивска грађа буде доступна јавности. Наташа Кандић је рекла како је „важно да архива Хашког трибунала буде доступна судовима, тужилаштвима, новинарима, истраживачима, породицама жртава и свима онима који су заинтересовани за проучавање догађаја у оружаним сукобима у бившој Југославији“. Повереник за информације од јавног значаја Републике Србије Родољуб Шабић је казао како је важније питање приступа архивској грађи од тога где ће се налазити архива Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији. Шабић је додао: „Поставља се питање да ли ми ову архиву третирамо као нешто што треба да буде доступно јавности или не? Да ли је јавност правило или изузетак? На основу чега су неки документи тајни“? – а „када би нам неко поклатио архиву Хашког трибунала ми немамо први одговор, је ли то генерално јавно или генерално тајно“? Матијас Хелман, шеф београдске канцеларије Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији, појаснио је да „нико у овом тренутку нема коначан одговор како ће бити организован приступ документима“.¹⁰

Уочавамо, дакле, да поред проблема смештања архивске грађе Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији када је реч о техничким капацитетима, затим и проблема који настају услед политичких претензија у првом реду Бошњака како би тиме поткрепили своју улогу жртве – представник Републике Србије Родољуб Шабић подвлачи и критеријуме који би могли бити спорни а тичу се јавности или тајности података. Кроз дебате и разговоре током 2007. и 2008. уочавамо и да је био далеко консензус око питања смештања архивске грађе Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији. О томе није постојала сагласност ни у иностраној ни у постјугословенској стручној јавности, као што ни данас не постоји.

*

Извештај Бан Ки Муна Савету безбедности УН (21. мај 2009) потврђује недостатак сагласности, па чак и извесно лутање, јер се у његовом тексту уочава широка лепеза могућности, без јасног става. Бан Ки Мун саопштава да је Саветодавни комитет за архивску грађу Међународног кривичног трибунала

⁹ Из мојих бележака.

¹⁰ *Bilten o tranzicionoj pravdi*, Beograd, mart 2008.

за ратне злочине у бившој Југославији и Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у Руанди установљен у октобру 2007. а на чело је постављен судија Ричард Голдстон из Јужне Африке. Задатак Саветодавног комитета био је да сачини експертизу путем које би се одредили критеријуми за чување архивске грађе оба трибунала.¹¹

После многих консултација, укључујући и разговоре на простору бивше Југославије и Руанде, Саветодавни комитет је у септембру 2008. поднео коначан извештај у којем се наводи да би архивска грађа оба трибунала могла бити чувана у јединственој архивској институцији у седишту УН у Њујорку или у две засебне архивске институције УН: у Хагу, Бечу, Женеви или Будимпешти за архивску грађу Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији односно у Аруши (Танзанија), Најробију (Кенија) или Адис Абеби (Етиопија) за архивску грађу Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у Руанди. С друге стране, Саветодавни комитет није искључио могућност да се физичко старатељство над архивском грађом додели и „земљи бивше Југославије“ и Руанди када више не буде постојао значајан број поверљивих докумената, док би у институционалном смислу архивска грађа била под надлежношћу Уједињених нација.¹²

Међународни кривични трибунал за ратне злочине у бившој Југославији и Међународни кривични трибунал за ратне злочине у Руанди прихватили су неке од препорука Саветодавног комитета, а једна од прихваћених препорука била је да архивска грађа Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији може бити чувана „на једној локацији“ у бившој Југославији када се декласификује сав поверљиви материјал. Међународни кривични трибунал за ратне злочине у бившој Југославији је искључио могућност да се оснује неколико архивских седишта на простору бивше Југославије са истоветном копираном архивском грађом. Закључено је да би у свакој од земаља бивше Југославије требало да буду установљени информационо-документациони центри везани за Међународни кривични трибунал за ратне злочине у бившој Југославији. Међународни кривични трибунал за ратне злочине у бившој Југославији је такође сугерисао да би његова архивска грађа могла бити чувана у Риму, Торину, Бону или Паризу.¹³

Већ је поменуто да седиште и центри Уједињених нација у Њујорку и европским градовима, осим Хага, нису исказали спремност да чувају архивску

¹¹ Report of the Secretary-General on the administrative and budgetary aspects of the options for possible locations for the archives of the International Tribunal for the Former Yugoslavia and the International Criminal Tribunal for Rwanda and the seat of the residual mechanism(s) for the Tribunal, United Nations Security Council, 21 May 2009, S/2009/258.

¹² Исто.

¹³ Исто.

грађу Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији, што показује да Голдстонова експертиза као и додатне сугестије самог трибунала нису били сасвим компетентно сачињени. Наиме, током истраживања и додатних промишљања, сасвим извесно, није било озбиљних консултација с надлежнима у седишту и центрима Уједињених нација, јер да их је било не би било могуће да се углавном сва понуђена решења покажу као неадекватна.

Генерални секретар УН је 21. маја 2009. на седници Савета безбедности саопштио и став градских органа Сарајева да би главни град Босне и Херцеговине могао да буде место за архив Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији (1. април 2008). Даље, генерални секретар УН је Савету безбедности саопштио ставове Републике Србије (10. новембар 2008. и 24. март 2009) и Републике Хрватске (29. јануар 2009) да би архивска грађа Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији требало да буде чувана у Хагу. С тим што је Република Србија изнела додатни став да би та архивска грађа, уколико би била донета одлука да се чува на простору бивше Југославије, требало да буде смештена у Архив Југославије у Београду.¹⁴

Бан Ки Мунов извештај у Савету безбедности УН (21. мај 2009) оставио је могућност за више решења, а посебно је дао простор бошњачкој страни да настави деловање ради смештања архивске грађе Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији у Сарајеву, чиме се допуњује мозаик постјугословенских подела.

*

Влада Холандије и бошњачка активисткиња Санела Џенкинс организовали су 23. и 24. фебруара 2010. у Хагу конференцију „Приступање заоставштини Међународног кривичног суда за бившу Југославију“ (*Assessing the Legacy of the ICTY*). Учесници конференције су имали различите ставове о томе да ли архивска грађа Међународног кривичног суда за бившу Југославију треба да буде смештена на постјугословенском простору (Бошњаци су опет сматрали да то треба да буде Сарајево) и да ли треба оснивати регионалне информативне центре у којима би заинтересовани добили приступ копијама хашке документације.¹⁵

Судија Међународног кривичног суда за бившу Југославију Патрик Робинсон рекао је том приликом да Република Србија и Република Хрватска исказују „неповерење“ да будући Архив Међународног кривичног суда за би-

---

¹⁴ Исто.

¹⁵ “Introduction: Alternative Visions”, *Assessing the Legacy of the ICTY*, ed. Richard H. Steinberg, Leiden 2011, 8.

вшу Југославију буде у било којој од земаља бивше Југославије и да би, по њему, решење требало да буде оснивање више информативних центара овог суда на постјугословенском простору како би сви имали једнаке могућности да приступе хашкој документацији.¹⁶ Република Србија није исказивала неповерење према сваком решењу чувања те архивске грађе на постјугословенском простору. Поновимо, Република Србија је давала предност томе да се архивска грађа Међународног кривичног суда за бившу Југославију чува у Хагу, па чак и Њујорку, али није била против тога да се чува у Београду уколико Уједињене нације уоче да Хаг или Њујорк то нису у могућности да обаве.

Министар правде Републике Србије Снежана Маловић је у фебруару 2010. изјавила за *Глас Српске* да архивска грађа Међународног кривичног суда за бившу Југославију треба да остане у поседу Уједињених нација, а да је мање важно да ли ће бити смештена у Хагу или Њујорку. Подвукла је: „Важно је да правосудни системи у региону имају приступ овим документима, који ће им омогућити да имају бољи увид у предмете које раде“.¹⁷ Чини се да су надлежне дипломатске службе пропустиле да информишу министарку како су из седишта Уједињених нација у Њујорку већ известили да нису у могућности да чувају архивску грађу Међународног кривичног суда за бившу Југославију.

Портпарол Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији Нерма Јелачић је у јануару 2011. изјавила да само Уједињене нације могу да одлуче шта ће бити са архивском грађом овог суда. Појаснила је да и по окончању рада Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији архивска грађа остаје у Хагу како би служила Резидуалном механизму, телу које ће се бавити преосталим пословима с мандатом од четири године и могућношћу продужавања мандата на по две године. Архивска грађа Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији, по њеним речима, могла би потом да се смести у неку од држава које су настале после југословенског распада, али да је проблем то што ниједна од тих земаља нема довољно простора да смести тако обимну архивску грађу.¹⁸ Ово је била још једна у низу изјава која је Сарајеву отварала трасу да настави са иницијативом да се у главном граду Босне и Херцеговине смести архивска грађа Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији.

Пошто је од 2008. постало јасно како није могуће да Председништво Босне и Херцеговине буде покретач иницијативе за смештање архивске грађе Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији у Сарајеву, због права српског члана председништва на вето, намеру у том

¹⁶ Patrick L. Robinson, “The Way Forward”, *Assessing the Legacy of the ICTY*, ed. Richard H. Steinberg, Leiden 2011, 269.

¹⁷ „Malović: Arhiv Haškog tribunala da ostane u posedu UN“, *Blic Online*, 5. фебруар 2010.

¹⁸ Сви траже Хашку архиву, али Хаг је не да, *Радио-телевизија Војводине*, 17. јануар 2011.

смислу преузеле су 2013. градске власти Сарајева. С тим у вези обављени су и разговори с представницима Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији.¹⁹ Приликом посете главног тужиоца Сержа Брамерца Сарајеву (1. септембар 2014) градоначелник Иво Комшић је предложио да би архивска грађа Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији, после завршетка рада овог суда могла једним делом бити смештена у згради Вијећнице, а једним делом у просторијама будућег информативног центра Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији у Сарајеву.²⁰

Владини органи и невладин сектор у Републици Српској исказали су негативан однос према иницијативи градских власти Сарајева. Директор Центра за истраживање ратних злочина Српске Милорад Којић подвукао је 2013. став своје установе „да архива, бар она која је изузета или предана из институција Српске, треба бити враћена тамо одакле и потиче“, да о тако важним питањима треба да се „постигне договор унутар институција БиХ, а не да управа једног града води неке своје иницијативе за које никако не може бити надлежна“. Председник Републичке организације породица заробљених и погинулих бораца и несталих цивила Републике Српске Недељко Митровић је посебно нагласио „да би лоцирање архиве у Сарајеву отворило простор за манипулацију архивском грађом, али да би и на одређен начин представљало узурпирање надлежности“.²¹ Напори Републике Српске да врати своју грађу исказивани су и 2011. када је тадашњи директор Центра за истраживање ратних злочина Јанко Велимировић изјавио да је Република Српска у више наврата тражила да јој Међународни кривични трибунал за ратне злочине у бившој Југославији врати оригиналну архивску грађу, али да је до сада добила само селективно одабрана документа у дигиталној форми. Архив Босне и Херцеговине је такође тражио да Међународни кривични трибунал за ратне злочине у бившој Југославији врати оригиналну архивску грађу.²² Када је реч о архивској грађи Републике Српске која је послата у Хаг, проблеми из 2011. (па и пре тога) нису били решени ни 2013. године.

Ништа ново, јер у врху Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији немају одговор ни на друга суштинска питања, па чак ни на питање од највеће важности. Портпарол Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији Магдалена Спалинска казала је у јуну 2013. „да још није донесена коначна одлука о смјештају архи-

¹⁹ „Sarajevo pokrenulo inicijativu za preuzimanje arhive Haškog tribunala“, *Nezavisne novine*, 3. jun 2013.

²⁰ „Brammertz posjetio Sarajevo: Arhiv Haškog tribunala mogao bi biti u Vijećnici“, *Tuzlanski info portal*, 1. septembar 2014.

²¹ „Sarajevo pokrenulo inicijativu za preuzimanje arhive Haškog tribunala“, *Nezavisne novine*, 3. jun 2013.

²² „Сви траже Хашку архиву, али Хаг је не да, *Радио-телевизија Војводине*“, 17. јануар 2011.

ве, додајући да је то питање веома комплексно због чега ће Трибунал наставити да узима у обзир интересе свих заинтересованих страна²³. И том изјавом је још једном пружена нада Сарајеву да би архивску грађу Међународног кривичног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији могао да смести у неко од својих здања.

Фонд за хуманитарно право, на чијем је челу Наташа Кандић, на основу споразума са Секретаријатом Међународног кривичног суда за бившу Југославију, од фебруара 2005. до краја јуна 2015. копирао је укупно 9.333 дана суђења у ДВД формату и 115.746 докумената из судске базе података како би део архиве био доступан заинтересованима с некадашњег југословенског простора.²⁴ Заинтересовани истраживачи могу, дакле, у Београду да приступе копираним документима Међународног кривичног суда за бившу Југославију. Но, када је реч о архивској грађи Међународног кривичног суда за бившу Југославију и њеном коначном смештању – не ради се о чувању копиране већ оригиналне грађе.

Чини се да ће смештање архивске грађе Међународног кривичног суда за бившу Југославију још неколико година остати нерешено. За сада је извесно да ће архивска грађа овог суда бити под надлежношћу Уједињених нација. Ова грађа је недељива и биће смештена у једном центру. Хаг остаје главни кандидат за чување те грађе. Сарајево ће, међутим, и даље бити најгласнији кандидат и од тога неће одустати до коначне одлуке. С тим у вези, Република Србија изричитоје треба да заступа став да Архив Југославије у Београду, где се чува грађа југословенске државе (1918–2006), буде задужен и за чување архивске грађе Међународног кривичног суда за бившу Југославију која сведочи о распаду Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. Ако се узму у обзир стручни критеријуми, Београд би после Хага морао бити главни кандидат за смештање архивске грађе Међународног кривичног суда за бившу Југославију.

²³ „Sarajevo pokrenulo inicijativu za preuzimanje arhive Haškog tribunala“, *Nezavisne novine*, 3. jun 2013.

²⁴ Сајт Фонда за хуманитарно право (www.hlc-rdc.org), (10. 7. 2015).